

სახალხო ბაზუმი

სურათებიანი ჟამათები

გაზეთის № 860

დაგასტაჰის № 151

კვირა, 31 მარტი 1913 წ.

ანტილო სიკვდილსა

35. *)

აღარც უფრთხილდებოდა სევდით მოცული ელისბარ თავის თავს, აღარ ესმოდა გაფრთხილების საჭიროება და აუცილებლობა. ყოველივე მისი მისწრაფება მოდუნებულ-მოშვებულ და იყო, გამოურკვეველი და მისუსტებული. მიმჭრალიყო მასში პირადი არსებობისადმი ლტოლვილობა, ეს უძლიერესი მისწრაფება შემოქმედისაგან არსში შთანერგილი; გასციებოდა სიყვარული თავის თავისადმი. აღარაფერი არ იზიდავდა მას ამ ქვეყნად, არ აკავშირებდა მას მარად მოძრავ და მოქმედ ცხოვრებასთან. მოკლადებოდნენ ცხოვრებასთან საბრძოლველად მოწყობილი ძალები და უხალისობას მოეცვა მისი არსება, მოედევნა ლაფანივით. აღარც თავისდროზე ჯამა-სმა ესმოდა, აღარც ჩაცმადახურვა, აღარც წესი ცხოვრებისა ყოველდღიური. ვედარა ჰგრძნობდა იგი ვედარც ჰაერის ცვალებას აუ სისასტიკეს. აკი რამდენჯერმე შეუძლოდაც შეიქმნა ვაჟკაცი და შეაკრთო ოჯახი.

შეძლებული რომ არა ყოფილიყო ელისბარ და უზრუნველყოფილი, იქნება დღიურ ლუკმის ძებნას თუ შიმშილს უნებლიედ გამოეყვანა იგი ამისთანა უმოქმედობისაგან, ძალად აემოძრავებინა ღ რამე საქმეზე მიეგდო. მაშინ თითონ საქმე გამოარკვევ-გამოაფხიზლებდა მას, მიზანშეწონილ მოქმედებათა თვის მოპმართავდა მის სულიერ თუ ხორციელ ძალებს, ააყოლებდა ცხოვრების ჩარხს და იგი ბორბალი ჩაიხვევდა მას, მოუსპობდა შეძლებას, მთლიანად დაჰმონებოდა უბედურებას.

გაუმძღარი გაჭირვება რად დაანებებდა თავის მსხვერპლს სხვას, თუნდ გამანადგურებელ სევდას?

ეხლა გარეშე რამ ძალა ძლიერი იძულებით არ იწვევდა ვაჟკაცს სამოქმედოდ, თავისით კი მას აღარ შეეძლო რამე სურვილი აღეზარდა თვის სულში და წაესწრაფებინა თვისი არსება მის მისაღწევად. იტანჯებოდა, აზრსა და მოქმედებას ნაჩვევი კაცი, ესე წამოცალიერებულს რომ ჰხედავდა თავის თავს, გარნა უნარი აღარ შესწევდა თავი დაეღწია ამ საზარელ მდგომარეობისთვის. სკადა ღვინით წაერღვნა აწ უხმარი თვისი პიროვნება, მაგრამ ბუნებით უარყოფელი იყო ბახუსისა და ამ ღმერთმაც უარჰყო უნებლიეთ მასთან მისული მოსავი დაღრეჯით მყოფი, არ შეიფარა იგი საფარველსა ქვეშე თვისსა.

ელისბარის დედ-მამა ძალიან დააღონა შვილის ამისთანა მდგომარეობამ. იმათ ბუნებრივად მიაჩნდათ დარდი თუ მწუხარება ახლად დაქვრივებულის კაცისა მით უფრო, რომ ძვირფასი განძი დაჰკარგა მან, მაგრამ თანაც დაწმუნებულნი იყ-

ვნენ, რომ იდარდებდა იგი ერთ ხანს, მერმე ნელ-ნელა გადი-ყრიდა სევდას, ისევ სიცოცხლისკენ იზავდა პირს და გაივსებოდა ცხოვრების ეშხით თუ სურვილით. მაგრამ შესცდნენ: ხანი გადიოდა, ვაჟკაცის მდგომარეობა კი არ იცვლებოდა, არ უმჯობესდებოდა: ისევ გულჩათხრობილი დადიოდა ის, იშვიათად გასცემდა ვისმე ხმას, საზოგადოებას ერიდებოდა, კაცთა ნახვა არ იაძებოდა. ამდღე ან ოთახში იყო შეკეტილი და ბოლოსა სცემდა კუთხიდან კუთხემდინ, ან იწვა საათობით თვალზე დამწუხრი და გარინდებული, ან ტყე-ღრეს მოედებოდა მარტოდ-მარტო და დადიოდა უგზო-უკვლოდ; იღლებოდა, იქანცებოდა. ძალიან სავნებელი კი იყო ეხლა ეს მისთვის: ჰავა გამოიცვალა სოფლად, ზაფხულში რომ სასიამოვნოდ გრილოდა აქ, ეხლა სასტიკი სიცივეები დაიჭირა ღ ნესტით გაიჟღინთა ჰაერი. მით უფრო ძნელი იყო ეს ელისბარისთვის, რომ თავის გაუფრთხილებლობით და დაუდევრობით ხშირად შეუძლოდა ხდებოდა: ხან აჭრიალებდა და სიცხეს აძლევდა, ხან სურდო რამ მოედებოდა და ახველებდა. ჩამოდნა ვაჟკაცი, ფერი დაჰკარგა, მაგრამ არაფერ ზომებს კი არა ხმარობდა თავის დასაცველ-დასაფარავად.

დგანან: ალექსანდრე გაბუნია, კ. გოგელია, ვარლამ ჩერქეზიშვილი.
სხედან: არჩილ ჯორჯაძე, გიორგი დეკანოზიშვილი, მიხაკო წყრეთელი.

გადუსხნიდა თავის გულს, იყო მისი სიმაბრი, სიძესავით დაჩაგრული და გულმოკლული. თითონ ელისბარ დადიოდა იმასთან. ზურაბი ერთხელ-ორჯერ იყო იმათთან, რომ მიჰსალმებოდა მოყვრებს და აესრულებინა წესი.

36.
თანდათან დაუახლოვდნენ ერთმანეთს სიძე-სიმაბრი და დამეგობრდნენ. ესეთი მათი განწყობილება არ იყო წინანდელ ნათესაობაზე აღმოცენებული, რადგან ქალის სიკვდილმა გადასჭრა ნათესაური კავშირი მათ შორის; არც მეცნიერული რამ აზრთა გაზიარებაზე და შემუშავებაზე იყო იგი დამყარებული, არც ნივთიერი რამ სარგებლობა ედვა საფუძვლად. ეს სულიერი კავშირი მათ შორის შექმნა ლიზიკოს სახელმა და ხსენებამ.

ლიზიკოს მამას ფეხი არ ამოუკვეთნია, იგი ათასში ერთხელ კიდევ მიდიოდა ხოლმე ელისბარიანთსა, რომ არ ეთქმევინებინა მათთვის, სრულებით დაგვივიწყა და უარგვეყო. მაგრამ აღარ უხაროდა მას იმ სახლში მისვლა, სადაც მისი

*) იხ. სურათებიანი დამატება № 150.

ქალი იყო დიასახლისი და ეხლა კი მისი ადგილი სხვას ვისმე უნდა დაეჭირნა უცხო: დარწმუნებული იყო, რომ ელისბარ მალე მოიმგლოვებდა მის ქალს, მოიყვანდა მეორე ცოლს და მის უბეში მთლად დაივიწყებდა პირველს. ესე სჩადიან ყველანი და ყველგან! ან სხვა რა უნდა ექმნა ჯერეთ ახალგაზდა და ჯან-ღონით სავსე ვაჟკაცს? თან ხომ არ გადაჰყვებოდა გარდაცვალებულს და მის საფლავში არ ჩაჰმარხავდა ეშხით სავსე სიყრმეს.

— თუ მე თითონ არ გავყევი ამ გზას და არ მოვგვარე დედინაცვალი დაობლებულ პატარებს, ეს სხვა საქმე იყო, იშვიითი: მიყვარდა განსვენებული ბელის სიყვარულით და შეუძლებელი და იქნებოდა ვისმე გაეწივნა ჩემს გულში მისი მაგივრობა, ვინმე დაჰნაცვლებოდა მას,— ფიქრობდა ზურაბი.

არც შეიძლებოდა ეს ზურაბის მხრივ, რადგან ცოლმა იგი მხოლოდ ხორციელად დასტოვა, თორემ სულიერად მასთანვე სცხოვრობდა უხილავად, მის გულში სადგურობდა, მის ფიქრთა თუ გრძნობათა მსვლელობას ეუფლებოდა. ტასოს მოყვარული სული ვერც დასტოვებდა თავის ქმარ-შვილს, ვერ განეშორებოდა მისი მათზე გადაგებული გული მათ; ვერაფერი ძალა ვერ განაშორებდა მას მათგან, ვერც სიკვდილი უძლეველი.

აკი ნივთიერადაცა გრძნობდა ხოლმე ზურაბი თავის ტასოს თავის ახლო: ბევრჯერ ვაუგონია ღამის მყუდროებაში მისი ხმა ნაზი, უგრძნია მისი ჰაეროვანი შეხება, რამდენჯერმე შეუნიშნავს თვით იგი აზრლით მიმომავალი ოთახებში ზე მეტადრე იქ, სადაც ბავშვებს ეძინათ; ერთხელ მკაფიოდ ნახა, რომ იმ ქვეყნით მოსული დედა ჯვარსა ჰსახავდა თავის მძინარე შვილებს.

როდესაც შემდეგში გაიგო ზურაბმა, როგორ გლოვობდა დანაკარგს უბედურებისაგან სასოწარკვეთილი მისი სიძე, მისცვალა მასზე აზრი, მეტის თანაგრძნობით მოეპყრო მას. მაინც ექვი ჰქონდა ზე ფიქრობდა, რომ ელისბარ მალე განაახლებდა თავის ცხოვრებას და თავის პატარა შვილს დედინაცვლის ხელში ჩაადგებდა. მაშინ კი მთლად მოსპობდა ის კავშირს თავის ნასიძართან; წამოიყვანდა შვილისშვილს თავისთან და თითონ აღზრდიდა, რომ სხვის ხელში არ დაჩაგრულიყო იგი, სულით არ დამახინჯებულიყო და უსარგებლო ან მავნე პიროვნება არ დამდგარიყო. ისევე პატიოსნად და აზრიანად აღზრდიდა, როგორც აღზარდა თავის ობლები. ამას იგრძნობდა მისი ქალის სული და დაწყნარდებოდა, თორემ პატარის დარდი წაჰყვა ლიზიკოს და იგი დარდი მოსვენებას არ მისცემს იქ საბრალოს. ლიზიკოს დედასაც ხომ გაჰყვა მაშინ თავის პატარების დარდი. რომ კვდებოდა ტასიკო, სულ იმას ეხვეწებოდა, არავისთვის დაეჩაგრინებინა ობლად დარჩენილი ბალები.

— სწორედ ერთნაირი ბედი ჰქონდათ დედა-შვილს: ორნივე მშვენიერნი, (ლიზიკო ხომ ძალიან ჰგვანდა თავის დედას), სათნოიანნი, მოყვარულნი, ქმარ-შვილისთვის თავდადებულნი, სიყრმით გაუმადლარნი, ახალგაზდობაშივე მოკვეთილ-მოსპობილნი ერთისა ზე იმავე უღმობელი სენით,— ფიქრობდა ზურაბი. და მის გონებაში დედა და შვილი ნელ-ნელა დაუახლოვდნენ ერთმანეთს, ბოლოს თითქო შეერთდნენ კიდევ. ეს ეხლა ყოველთვის ერთად წარმოიდგენდა ამ ორივე ადამიანს, ერთნაირად უბედურებს და გულის დამწვევლებს. მის გონებაში

ში თანდათან შეიკუმშა, შემოკლდა იგი დრო, რომელმაც განვლო დედისა და ქალის სიკვდილის შუა და მისმა ტანჯულმა გონებამ ბოლოს ისე წარმოიდგინა, თითქო ეს ორივე უბედურება ერთსა და იმავე დროს დასტეხოდეს მას, ეს ორივე ძვირფასი პიროვნება ერთსა და იმავე დროს დაეკარგნოს მას. რა ექმნა საწყალს, რომ აწველარ გაერჩია, რომელმა უფრო მწარედ დასცა მის გულს მახვილი, რომელმა უფრო უმეტეს დააობლა მისი სული?!

როდესაც მისი სიძე ჩავიდა ქალაქში, სულითაც და ხორციითაც დატანჯულ-გამწარებული, და გაუზიარა სიმაპრს თვისი გულისტკივილი, ზურაბი მიხვდა, რომ ელისბარის გულშიც

არჩილ ჯორჯაძე ნათესავებში.

გაველო იმ მახვილს, რომელიც ოდესმე განეწონა მის გულს, რომ იგიც დაეწვა იმავე ცეცხლს, რომელიც ოდესმე მოედო მას მეუღლის დაკარგვის გამო და რომელიც ქალის სიკვდილმა წინანდებურად ააპრიალა უკვე შეფერფლილ-მინელებული. მიხვდა ამას ზურაბი და შეიბრალა ვაჟკაცი: დაიახლოვა იგი, გული გადაუსხნა სამეგობროდ. ერთმა და იმავე უბედურებამ შეაკავშირა იგინი ძლიერად.

ამის შემდეგ იყო, რომ ელისბარმა იწყო სიარული სიმაპრისას, რათა გული მოეახეზინა დაკარგული სიყვარულის ცოცხლად მოგონებით იქ, სადაც აღზრდილი იყო მისი სატრფო, იმ კაცთან, რომლის გულში დღესაც არსებობდა ის. ერთნაირად დაიარებულ გულთ ესმოდათ ერთმანეთის ტკივილი და სწყუროდათ ამ ტკივილზე საუბარი თუ ფიქრი; იმისთვის ეძებდნენ იგინი ერთმანეთს. სხვებისთვის მათი სევდა წუხილი გაუგებარი იყო, გარეშე რამ; სხვებისთვის არც საყურადღებო იყო მათი გულისტკივილი. ამისთვის ისინი თავიანთ დარდს ვერც გაუზიარებდნენ, არც უზიარებდნენ სხვებს.

37.

უბედურების პირველ ხანში ელისბარს ეგონა, რომ მხოლოდ მასა სტკიოდა გული აუტანელად. სხვებისთვის, მის მახლობელთათვის, ლიზიკო მართო კარგი ქალი იყო, ძვირფასი.

— გარნა ძვირფასი ქალი სხვაც არის ქვეყანაზე და შესაძლოა პოვნა მისი. გაივლის მწუხრი გლოვისა, დადგება დილა სიხარულისა და ელისბარ მოგვევრის სხვა რძალს ახალს და მისი ეშხით ფენიქსებრ განაახლებს თავის ძალას სასიცოცხლოდ! — ფიქრობდნენ ისინი.

იკოდა ელისბარმა, რომ გულთათა სწუხდა ლიზიკოს მამა და არც შეეძლო არ ეწუხნა, მაგრამ მხოლოდ ეხლა, დაახლოვებისას, გაიგო, როგორ ღრმად ჩაეჭრა მწუხარების საკვეთს იმ კაცის სული და გადაესხნა მასში წინანდელი იარა; ნახა, რომ მის საკუთარ დარდს სხვაც ძლიერად დაეჩაგრნა; შეიგნო, რომ ამ ქვეყნად კიდევ იყო ადამიანი უბედურებით მასთან სწორი. ამ შეგნებამ თანგრძნობით მიახედა ელისბარი ზურაბისაკენ.

ამ ორი ტანჯული ადამიანის სულიერი მეგობრობა მით უფრო მკიდრო შეიქმნა, რომ ორივეს აზრთა მიმართულება ერთგვარი იყო, ისინი ცხოვრების აზრში ერთნებობდნენ ერთმანეთს. ზურაბსაც ელისბარისავითა ჰქონდა ცხოვრების ასპარეზზე მოზომილ-მოფარგლული თვისი კალი, რომელზედაც შრდობდა იგი მთელი ძალ-ღონით, რომ იქელი წმიდა აეკრიფა მასზე. ეს მისი სარბიელი ახალთაობის აღზრდა იყო. ამაზე დაემყარებინა მას პირადი სიკეთე თუ სარგებლობა და თანაც ხალხისა თუ მამულიმ კეთილდღეობა, სწორედ ისე, როგორც ელისბარ ამყარებდა თავის კეთილდღეობას თავის

მამულის მოვლა-გაუმჯობესობაზე და ამასვე სთვლიდა სასარგებლო საქმედ ერისა და მამულისათვის. ორივენი ერთნაირად გამოელოდნენ თავიანთ შრომიდან წაყოფს საღს და სასარგებლოს თავისათვისაც, ხალხისთვისაც. თვითეული მათგანი მოქმედობდა ვიწრო ფარგალში და მოელოდა წაყოფს მცირეს, გარნა აუცილებლივ საჭიროს, რადგან მხოლოდ ამისთანა უბრალო მუშაკთა შეერთებული შრომით უნდა შემდგარიყო ის ხვაი, რომლისაგანაც უნდა ესაზრდოვნა ერს.

დიდი გარჩევაც კი იყო ეხლა მეგობართა შორის: ელისბარი რომ მთლად დაუძღვრებულყო უბედურებისაგან, მას რომ მთლად მოჰპობდა მოქმედების უნარი, ზურაბი უკლებლივვე ასრულებდა თავის მოვალეობას, ხოლო თავის გულისტკივილს გულშივე იხვევდა, როგორც მხოლოდ პირად გრძობას: მეტი გზა არა ჰქონდა, რადგან ამ შრომით მოიპოვებდა ის პურს არსობისას; ხასიათითაც კი უფრო ძლიერი იყო, ლუკმისათვის შრომის ცეცხლ-წყალში ნაწრთობი ხასიათით.

ამ საყოველღეო მოქმედების ვიწრო ფარგალის გარეშე მათ ორთავეს ჰქონდათ განყენებულ აზრთა თუ აღფრთოვანებულ ოცნებათა სამფლობელო. ფიქრის კაცნი იყვნენ ზამ ფრთიან მსჯელობათა სავანეში სულით ისვენებდნენ ღუბჭირ ცხოვრებისაგან ტანჯულნი. ელისბარ დადიოდა თავის სიმამართან, მთელ საღამოებს ატარებდა მასთან საუბარში და მოგონებებში, რომელნიც დასტრიალებდნენ ერთსა და იმავე მათთვის ძვირფასს და მარად საგონებელ საგანს. ეს გრძობათა გაზიარება უმსუბუქებდა მათ სევდის სიმძიმეს. მაშინ ზურაბის სამუშაო ოთახი, მწვანე სინათლით გაშუქებული მცირე რამ ყურე შეიქმნებოდა მყუდრო სავანედ, სადაც მათ შეეძლოთ გადაეშალნათ თავიანთ გულისტკივილი, ხოლო სხვის მრუდე თვალი, მკილავე ენა ან შემწიკვლული ხელი ვერ შეეხებოდა მათ სევდის საგანს.

აქ მათი მსჯელობა შეეხებოდა უმთავრესად საიქიოს ცხოვრებას და პიროვნულ უკვდავებას, რადგან მიზეზი მათის კავშნისა იქ იყო, იმ ქვეყნად, და იქითვე იზიდავდა მათ ფიქრს თუ სურვილს. ეს მათთვის ვრცელი ასპარეზი იყო მსჯელობისა, რადგან ისეთ კითხვებს ეხებოდნენ აქ, რომელთა შესახებ შეთანხმება, ერთს აზრზე თუ დასკვნაზე დამყარება, შეუძლებელი იყო: ორივენი უკვე გასცდნოდნენ რჯულისმდებელთაგან მოწოდებულ მცნებებს, შეცნიერებას კი ჯერ

ვერ შეემუშავებინა ამ კითხვათა შესახებ დასკვნა რამ შეუწყვეელი.

38.

— კიდე კარგი, რომ ხასიათი შეგრჩენია და შეგიძლიან საქმის კეთება, მოვალეობის შესრულება.— ეუბნებოდა ელისბარი ზურაბს.

ირაკლი ჯაბადარი.

(იხ. „სახ. გაზეთის“ 858 და 859 ნომერი).

13.3.1913.

Dr Arthur Schnitzler
Wien VIII Sternwartestrasse 71

Sehr geehrter Herr v. Djabadary.

Entschuldigen Sie, dass ich erst heute für die liebenswürdige Zusendung der Biletts meinen herzlichsten Dank ausspreche. Es freut mich Ihnen bei dieser Gelegenheit auch zu Ihrem Erfolg als Komponist und Pianist gratulieren zu dürfen. Ihre Georgische Rhapsodie hat mich ganz besonders interessiert.

Mit den besten Wünschen für Ihre weitere
Carriere
Ihr sehr ergebener

არტურ შნიცლერის წერილი ირაკლი ჯაბადართან.

(იხ. „სახ. გაზეთის“ 858 ნომერი).

— ჩემს მდგომარეობაში არ შეიძლება უამისოდ! ხვალ სასწავლებელში რომ მივალ, ყველაფერი მზად უნდა იყოს გაკვეთილის შესახებ, საწერი იქნება ის თუ საკითხი ან ასახსნელი. მოსწავლეებს არავითარი საქმე არა აქვთ ჩემ სულისკვეთებასთან, ისინი ყოველთვის თავისას მოითხოვენ და უფლება არა მაქვს არ დავაკმაყოფილო; ეს ჩემი მხრივ უზნეობა იქმნებოდა და უსამართლობა: ვისაც არ შეუძლიან მუშაობა, არც გასამრჯელო ეკუთვნის.

— მე კი აღარ შემიძლიან აღარავითარი არც შრომა, არც აზრს ღვა ვხედავ შრომაში, არც მიზანს, აღარც ძალა შემწევს და ხასიათი. მართლა და თუ ყოველივე ისე უნდა მოისპოს, როგორც დაიღუპა და განქრა სავანი ჩემის სიყვარულისა, თუ ოდესმე ქვეყნაც უნდა დაინთქას და დაიშალოს მთელი სამყარო, რაღა აზრი აქვს ჩვენისთანა მდილთა ბრძოლას თუ მისწრაფებას?—სთქვა ელისბარ და მიწვა სავარძელზე.

მისი სიმამრი კი მუშაობდა თავჩაღუნული: რვეულებს ასწორებდა, მერე რაღაცა ჩაინიშნა უბის წიგნში, შემდეგ ამოწერა და ამონიშნა მასალა წიგნიდან, ბოლოს ყველაფერი წყობისად ჩაალაგა თალათინის ჩანთაში და გადადო გვერდზე.

— უჰ, მოვრჩი! ხვალ პირნათლად შემიძლიან მივიდე ჩემ შაგირდებთან. ისეთი გაკვეთილი ჩამოუყალიბო, ეგონათ, ამ კაცს მხოლოდ ჩვენზე უფიქრია, ჩვენის მეტი დარდი არა ჰქონია რაო,—სთქვა ზურაბმა ზმიუბრუნდა სიძეს:

— მე და ჩემისთანა ხალხს არავითარი სხვა გზა არა გვაქვს! ჩვენ ჩვენი არსება ორად უნდა გავაპოთ. მთელი პიროვნული ზრუნვა თუ დარდი უნდა შევანივთოდ იმ ნახევარში, რომელიც გვეკუთვნის მხოლოდ ჩვენ, ის უმეტესი ნა-

წილი კი ჩვენის პიროვნობისა, რომელიც დაუქირავებია ან უყიდნია სხვას, უნდა თავისუფალყოთ შრომისათვის და ხელი არ შეუშალოთ, რადგან, აკი გითხარ, სხვას არავითარი საქმე არა აქვს ჩვენ პირად განწყობილებასთან. ჩვენ ნასყიდი მონები ვართ და ან უნდა აღნადგინებთ მიუხლათ ჩვენზე დანახარჯი ვერცხლი, ან მივიტყეთ იქ, სადა იგი არს წყვლი-

დი სიყმლისა და ღრქენა კბილთა. შენ კი, ბედნიერო, თავი-სუფალი ხარ, სული არავისთვის არ მიგყიდნია და შეგიძლი-ან უკლებლივ მიეცე შენს ფიქრს თუ გრძნობას, შენს სიხარულს თუ სიმძიმის და იგემო მთელი მათი სიტკბოება თუ სიმწარე.

— იქნება მართალი ხარ, საზოგადოდ, მაგრამ მე ისე მოულოდნელად დანჯაგრა რაღაცა უსამართლო ძალამ ხელშეუბრუნებელმა, რომ მოისპო ყოველივე ჩაღისა და ძალა შრომისა. თუნდ შენს გარემოებაში ვიყებნას და არ მოვგვარე ზე მიმეგლო თავი. არცა უჭიდება ტეს სხვა საქმე იყო, იმ-ფლავს ჩემს წამებას, ვერ ამებებს დაღებელის, განუმეორე-ბურად ვიცხოვრო, უწინდელ კვალ შეუწყვეტია კავშირი დაკარგულ ცხრომელად ეძიებს მას, ის კი გან-არის, არსებობდა და აღარ არსებო-

— რად ამბობ მაგას? რითი მთლად მოისპო იგი ჩვენთვის ძვირ-მოდ? განა შესაძლოა ქმნილების უ-ქცევა? არსებას მხოლოდ გარდაც-დაუდგომელ მიმდინარეობაში და შეუძლიან მხოლოდ სხვა სახე გრძნობათაგან მიუწლომელი სახე. რად ქცევა აღარ ძალუძს არც გა-ლაღლიერის ბუნებისა!

— ვიცი, რომ ქმნილების გან-შეუძლებელია, რომ ჩვენი სხეულის-ბანი კი არ მოისპობიან, არამედ-ტაცებენ მათგვარნივე სტიქიონი,-ლებით შეაზავონ ათასი სხვა ახალი-ზობ იმ კერძო შეგნებულ პიროვნო-ბის განუსაზღვრელ არისს წილიდა-ძობებული საკუთარი აზრებით, გრძნ-აღსავსე, თვითცნობიერებით შემკუ-ისევე უნდა მიიქცეს განუსაზღვრელ-ბულ ნივთიერებისადმი და განქრეს-მოისპოს მისი საკუთარი თვითცნობ-მეორებლად.

— ვერ გეთანხმები, ჩემო კარგ-არსი ნივთიერება, რომლისაგან შეს-თვისი ბუნებით მთლად შეუგნებელ-რებას მოკლებული. თუ ეგრეა, მაშ-შემდგარს და მის წილიდან წარმო-იგი თვითცნობიერება? თუ გრძნობ-არ არიან თვით ნივთიერების აუც-საიდან ისახებთან იგინი ამავე ნივთიერებისაგან შექმნილ არ-სებებში, ვინ მოჰმადლის ამ დიდებულ ნიქთ ყოველსავე სულ-დემულს? რახან აღარა გწამს, რომ ეს ნიქნი მონაბერნი არი-ან ნივთიერების გარეშე მყოფ უნივთო არსებისაგან, მაშინ-აუცილებლად უნდა დაასკვნა, რომ პიროვნობა თავისი თვით-შეგნებით თუ თვითცნობით და ყოველივე სხვა ნიქით წარ-მოშობილია თითონ ნივთიერებისაგან, რომელიც თავისი გან-ვითარების მწვერვალზე მიაღწევს ამ უაღრეს თვისებებამდის.

— მობძანდით, ბატონო, ჩაი მიირთვიეთ! რათახანია მო-გართვით აღუღებელი ჩაიდანია, — გააწყვეტინა სიტყვა მოახლემ, რომელსაც ილაჯი გასწყვეტოდა მეტის ლოდინით.

— მეღანო, ბარემ მცირე რამ ვახშამიც მოგვიმზადე, — უთხრა ზურაბმა მოახლეს და წამოიღვა.

39.

ვახშამთ უკან ისევ განაგრძეს საუბარი ამ გამოურკვე-ველ, მაგრამ მათთვის საგულისხმო და სასურველ საგნებზე.

— თუნდაც ნივთიერების თანაარსი თვისება იყოს შეგნე-ბული გრძნობიერება, თუნდაც ყველა მისგან და მის წილში არსებაში მოსულ ქმნილებას ამა თუ იმ ზომით თანასდევდეს იგი გრძნობიერება და შეგნება, ხოლო უკეთესად განვითარე-ბულ ქმნილებებში ეს თვისება ზეაღსრულ იყოს თვითცნო-ბიერებამდის, ეს მაინც ვერ შეამკირებს ადამიანის განუსაზ-ღვრელ სევდას სიკვდილის წინაშე: იგი რომ მოკვდება, სამუ-ღამოდ ჩაქრება მისი ცნობიერება, მოკვდება იგი და აღარ იქ-ნება მისი პიროვნობა, აღარც განმეორდება იგი მისი პიროვნ-ობა თავისი საკუთარის თვითშეგნებით. ვერ ანუგეშებს ადა-მინანს ის, რომ მისი შემადგენელი ნაწილები, თუნდ შემძლე-ბელნი კვლავ განვითარდნენ ცნობიერებამდინ, განიფანტებიან სხვა და სხვა ახალ არსებებში, რადგან ეს ახალი არსებები თვისი სიცოცხლით, ცნობიერებით ან თვითცნობით მაინც სხვები იქნებიან, სხვა პიროვნებები. ხეც აღყვავდება ყოველ-განაფხულს და შეიმოსება ფოთლით, გარნა იგი ყვავილი თუ ფოთოლი შარშანდელი არ არის, სულ სხვა არის; შარშანდე-ლი უკვე განიხრწნა და განქრა განუმეორებლად, თუმცა ახალ-ში შეიძლება მოჰყვა ზოგიერთი მისი შემადგენელი ნაწილი. — სთქვა ელისბარ.

— ვერ შემიძლიან დაგეთანხმო, რომ ყამთა უსამზღვრო მსვლელობაში არ განიმეორებოდეს პიროვნობა მთელი თვისი არსებით სულიერით და ხორციელით, მთელი თვისი ცნობიე-რებით და თვითცნობით. უსათუოდ განმეორდება იგი პიროვნ-ობა და უფრო განწმედილ-განვითარებული და ეთეროვანი.

— როგორ? — აი როგორ: ეს აღურიცხველი სხვადასხვა სახე ქმნი-ლობა სიკვდილიანობიდან ნივთიერებიდან და მიიქ-როდესაც მისი სიძე ჩავივებისა, ეს უთვალავი სხვადასხვა-ცითაც დატანჯულ-გამწარებურის წარმომადგენელთა შეუძლებე-გულისტკივილი, ზურაბი მიმთა დაუსრულებელ მსვლელობაში;

— ვერ იქნება იქნა იყოს და გარეშე მო-ღონი უნდა იყვნენ ღ დასასრულის მე-აიქ ქმნილებათა, რომელთ წარმო-ქრება თვისი შეუკავებელი მისწრა-წელთა სიმრავლეში უნდა განიმეო-რებამ ქმნილებათა წინანდელი სახეები-საც ოდესმე ყოფილ არსების შემა-წინანდებურად შეიყრებიან ერთად-ახით, როგორც იყვნენ შეკავშირე-ქორდება თვითეული ჩვენთაგანი, მა-

ჩვენთაგანში უწინდელი ძალა სი-ცნობიერება და თვითცნობა; იგი უკეთესი განგრძობა ეხლანდელის-გან აწინდელი ჩვენი განვითარება თან-აშობილს ჩვენს პიროვნობას, რო-

ლოლი.

— რის, როდის უნდა ეღიროს დაშლი-არებას, განხრწნილი და მიმობნეულნი-დის უნდა მოესწრნენ კვლავ ერთად-შენიფთებას და განხორციელებას?

— იმრავლის შემდეგ?

— ნათქვამი მართალი იყოს, თორემ-არც კი დასჭირდება ადამიანს მოცდა.

— თვითცნობაში მოსული არსება სთვლის: ვის ხანი არ არსებობს, წელთა უთვა-ერთი წამიც არ არის; ჩამქრალი-

— ვერ იარსებებს, სანამ მეორედ არ-ვი ცნობიერება.

— ა ვერ შესთვისებია ადამიანის თვით-რებით ჩაქრობას. მე ისე მგონია, რომ-

— აა და განცალკევება მძიმე ნივთიე-რებისა და იმ საიდუმლო ძალისა, რომელიც განხორციელ-

დება იმ ნივთიერებაში და ქმნის პიროვნობას. მე მგონია, რომ ჩვენგან მიცვალბულნი არსებობენ უხილავად, როგორც-

თვითცნობიერი პიროვნებები. ესე დამარწმუნა ლიზიკოს გარ-დაცვალბამაც.

— როგორ დაგარწმუნა, ან რითი?

— გეტყვი: ლიზიკომ აღმითქვა, რომ ყოველ ღონისძიე-ბას იხმარებდა და საცნაურ ჰყოფდა ჩემთვის თვის არსებობას

სიკვდილის შემდეგაც. ველოდდი აღთქმის აღსრულებას, მაგ-რამ ამაოდ: პირველ ხანში მხოლოდ ჩემს მეხსიერებაში არ-

სებობდა ის. ამ ბოლოს დროს კი რამდენჯერმე მომესმა მისი ხმა, რამდენჯერმე დამიძახა, საწყალომ. — სთქვა ელისბარ და გაფითრდა.

— იცი, ელისბარ, მეც გამოვცადე ეგეთი მდგომარეობა!

განსვენებული ჩემი მეუღლის ხმა შემომესმოდა ხოლმე ხან-დისხან და ისე მკაფიოდ, თითქო ცოცხალია და მეძებსო. კი-

დეც მეჩვენა: ჩრდილივით გამოვიდა დარბაზიდან ჩემს ოთახ-ში, ერთ ხანს მიუყრებდა სევდაპორეულ თვალებით და მერე

განიფანტა ნელ-ნელა, როგორც რამ ნისლი. სულ ბოლოს მაშინ მომეფლინა, როცა ლიზიკო ავად გამხდარიყო. აქ ვი-

ჯექი, ვსწვრიდი; უეცრად შრიალი რამ მომესმა ნელი და, რომ მივიხედე თავს მედგა. ახ, რა ძლიერი სევდა ჩაჰსახოდა მიმ-

ქრალ თვალებში!

— იცი, ზურაბ, ყოველდამ მოუთმენლად მოველი ლი-

ზიკოს ხმის სმენას, თუმცა თან შიშის ზარი მიტანს. ვიცი, რომ აშლილი ნერვების ბრალია ამისთანა საიდუმლო ხმათა

სმენა, მაგრამ მაინც ვძრწი და თან მოუთმენლად ველი ვის-მინო მისი ტკიბილი ხმა, ვიგრძნო მისი სიხალისე! — სთქვა ელისბარმა.

და ნაცრის ფერი დაედვა, თვალები აღევზნო, მოუსვენ-რობა დაეტყო; მისი ხველაც უფრო ყრულ გაისმა, ღრმად-ზურაბი შეჰყურებდა სიძეს თანაგრძნობით და იღუმალი ში-

შით, რომ თავი არ ეჩინა ვაჟკაცის აგებულებაში უღმობელ-სენს, არ ეძლია ღელავათაგან მისუსტებული და არ დაენთქა.

(დასასრული იქნება). ვ. ბარნოვი.

